VI фази проєкту «Інноваційний університеті та лідерство» file:///C:/Users/user/Downloads/232-Chapter%20Manuscript-12931-1-10-20231116.pdf

3. МОН пропонує до громадського обговорення проєкт постанови КМУ «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261» https://mon.gov.ua/news/mon-proponuie-do-hromadskoho-obhovorennia-proiekt-postanovy-kmu-pro-vnesennia-zmin-do-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrainy-vid-23-bereznia-2016-r-261?__cf_chl_tk=5rA0OxWi3vaQ.fii0wOkgZWvxtzbkx IrnQZ03nSnr6U-1791544646-1.0.1.1-4coqE74Sd6mw2b9V7t2EhauDi7kn4EyeDqKudpn39pg

4. Толстанова Г. Не лише дисертація: навіщо Україні змінювати аспірантуру https://zn.ua/ukr/EDUCATION/ne-lishe-disertatsija-navishcho-ukrajini-zminjuvati-aspiranturu.html?fbclid=IwY2xjawU4J4dleHRuA2FlbQIxMABwZG9mBWJyaWQRMVRSV2VWcE5RWm1wWGdzdXJzcnRjBmFwcF9pZBAyMjIwMzkxNzg4MjAwODkyAAEevCm2jop9wEwgS_K3LUMv5d2l4-x3SrjNj9gPEEteJui_6zrwXY-PLYXd46I_aem_eAmR-xBZZYuo_fiseiO91Q

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-668-6-30

МІЖ БЮРОКРАТИЗАЦІЄЮ ТА ІНСТИТУЦІЙНОЮ ЕФЕКТИВНІСТЮ: ПОВОЄННА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Покатаєв П. С.
доктор юридичних наук,
доктор наук з державного управління, професор,
перший проректор,
Класичний приватний університет
м. Запоріжжя, Україна

Повномасштабна війна стала для системи публічного управління України не лише безпековим випробуванням, а й своєрідним інституційним стрес-тестом, що особливо виразно виявив структурні дисфункції правоохоронної системи: дублювання компетенцій, надмірну складність міжвідомчої координації, бюрократизацію управлінських процедур та фрагментарність інформаційної взаємодії [4; 7]. У перспективі повоєнного відновлення збереження такої інституційної архітектури означатиме відтворення не лише організаційної надмірності, а й високої управлінської вартості самої держави. Тому трансформація правоохоронної системи має

ґрунтуватися не на механічному скороченні органів чи черговому перерозподілі повноважень, а на переході від бюрократичної складності до функціональної доцільності. У цьому контексті інституційну ефективність доцільно розглядати як здатність держави забезпечувати належний рівень правопорядку та безпеки за мінімально необхідної організаційної складності, чіткого розмежування компетенцій і персоніфікованої управлінської відповідальності. Саме така зміна логіки державного управління може стати однією з принципових умов формування спроможної правоохоронної системи повоєнної України. Теоретичною основою такого підходу може слугувати розмежування Л. фон Мізесом бюрократичного та результатоорієнтованого способів організації діяльності [2; 3]. Бюрократичне управління є необхідним там, де результат діяльності не може бути безпосередньо виміряний ринковими критеріями, однак розширення регламентованих процедур саме по собі не гарантує зростання суспільної результативності. Для правоохоронної системи це актуалізує проблему пошуку такого рівня інституційної складності, який забезпечує законність і підзвітність, не перетворюючи процедуру на самоціль [1; 2].

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування концептуальних засад повоєнної трансформації правоохоронної системи України шляхом переходу від бюрократично ускладненої моделі управління до моделі інституційної ефективності, орієнтованої на функціональну доцільність, чіткість компетенцій та відповідальність за управлінський результат. Досягнення поставленої мети передбачає виявлення інституційних витрат надмірної бюрократизації правоохоронної діяльності; визначення системних наслідків дублювання функцій і розпорошення управлінської відповідальності; встановлення критеріїв оптимальної інституційної архітектури правоохоронної системи; обґрунтування напрямів її дебюрократизації, функціональної оптимізації та цифрової інтеграції в контексті повоєнного відновлення України.

Результати дослідження та їх обговорення. Проведений аналіз засвідчує, що однією з ключових проблем сучасної правоохоронної системи України є не дефіцит державних інституцій як таких, а надмірна складність сформованої між ними системи функціональних, координаційних та інформаційних зв’язків. Множинність суб’єктів правоохоронної діяльності, часткове дублювання компетенцій, багаторівневість погоджувальних процедур, фрагментарність інформаційних систем та недостатня узгодженість стратегічного управління створюють ситуацію, за якої збільшення організаційної складності не забезпечує пропорційного зростання результативності [4; 7]. У повоєнний період така модель може стати особливо витратною, оскільки держава одночасно буде змушена забезпечувати високий рівень безпеки, відновлювати інституційну спроможність та раціонально використовувати обмежені людські, фінансові й

управлінські ресурси. У цьому контексті бюрократизацію правоохоронної системи доцільно розглядати ширше, ніж просте збільшення кількості адміністративних процедур. Її системним проявом є виникнення інституційної дистанції між владним рішенням і суспільно значущим результатом: чим більше проміжних управлінських ланок, дублюючих компетенцій і процедур погодження включено між проблемою та її вирішенням, тим складніше встановити суб'єкта, відповідального за кінцевий результат. Відтак надмірна бюрократизація продукує не лише часові та ресурсні витрати, а й дефіцит персоніфікованої відповідальності, коли компетенція формально належить декільком інституціям, але відповідальність за її ефективну реалізацію фактично розпорошується між ними. Це дозволяє запропонувати розглядати інституційну ефективність правоохоронної системи як співвідношення між суспільно необхідним результатом правоохоронної діяльності та сукупною інституційною складністю, необхідною для його досягнення. За такого підходу оптимізація не тотожна скороченню кількості правоохоронних органів. Її зміст полягає в усуненні функцій, процедур і структурних зв'язків, які не створюють самостійної публічної цінності, але збільшують часові, фінансові, інформаційні та координаційні витрати держави. Першим напрямом такої трансформації має стати функціональна оптимізація. Її вихідним принципом доцільно визначити «одна функція – визначена компетенція – персоніфікована відповідальність». Наявність декількох органів, компетенції яких перетинаються в одній сфері, може бути виправданою лише тоді, коли таке перетинання створює додатковий механізм контролю або об'єктивно підвищує результативність діяльності. В інших випадках дублювання породжує конкуренцію юрисдикцій, додаткові транзакційні витрати державного управління та можливість перенесення відповідальності між інституціями. Саме тому аудит функцій і повноважень правоохоронних органів має передувати будь-яким рішенням щодо зміни їх організаційної структури [4; 5; 6]. Не структура повинна визначати необхідність збереження функції, а суспільно необхідна функція – обґрунтовувати існування відповідної структури. Другим напрямом є організаційна дебюрократизація, яка передбачає скорочення зайвих управлінських рівнів, спрощення процедур прийняття рішень та перехід від переважно вертикальної моделі міжвідомчої взаємодії до процесно орієнтованої координації. Для повоєнної держави принципового значення набуватиме швидкість проходження управлінського рішення від моменту ідентифікації безпекової проблеми до практичного реагування на неї. Тому кількість процедурних ланок має бути не традиційно сформованою величиною, а предметом постійної оцінки з позицій їх функціональної необхідності. Третім компонентом виступає цифрова інтеграція. За умов збереження відомчої ізольованості інформаційних ресурсів цифровізація здатна не усувати бюрократію, а лише переводити її в електронну форму. Саме

тому технологічне оновлення має супроводжуватися інституційною перебудовою інформаційної взаємодії: розвитком сумісних інформаційних систем, автоматизованого обміну даними, електронного документообігу та єдиних стандартів інформаційної безпеки [4; 7]. Принциповим результатом цифрової трансформації повинно бути не збільшення кількості цифрових платформ, а зменшення кількості дій, які необхідно здійснити державному службовцю або правоохоронцю для отримання законно доступної інформації та прийняття обґрунтованого рішення. Водночас дебюрократизація не повинна ототожнюватися з дерегуляцією, яка послаблює правові гарантії, контроль або підзвітність правоохоронних органів. Саме у сфері державного примусу спрощення процедур має чітку межу: усувати необхідно ті адміністративні механізми, які не створюють додаткового захисту прав людини, законності чи якості управлі нського рішення. Процесуальні гарантії, незалежний контроль та механізми відповідальності, навпаки, становлять не бюрократичний надлишок, а необхідну інституційну ціну легітимного здійснення правоохоронної функції [1; 5; 6; 8]. Отже, повоєнна оптимізація має передбачати менше адміністративної надмірності, але не менше правових гарантій. На підставі викладеного пропонуємо покласти в основу повоєнної трансформації правоохоронної системи України принцип достатньої інституційної складності. Його зміст полягає в тому, що організаційна структура, кількість суб'єктів, управлінських рівнів, процедур і регуляторних механізмів повинні бути не максимальними і не мінімальними, а рівно такими, які об'єктивно необхідні для ефективного виконання правоохоронних функцій, забезпечення прав людини та належної підзвітності державної влади. Відповідно, кожний додатковий орган, компетенція, процедура або управлінський рівень мають бути виправдані тією додатковою публічною цінністю, яку вони створюють. Таким чином, стратегічний вектор повоєнної реформи доцільно змістити з традиційної логіки «реорганізації органів» до логіки «оптимізації інституційних функцій». Такий перехід дозволяє сформувати правоохоронну систему, в якій сила держави визначається не масштабом її бюрократичного апарату, а спроможністю забезпечувати правопорядок за раціонального використання ресурсів, чіткого розподілу компетенцій, мінімально необхідної управлінської складності та максимально можливої визначеності відповідальності. Саме така модель може розглядатися як складова інституційної реконструкції повоєнної України та переходу від держави, що адмініструє процеси, до держави, відповідальної за їх результат.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що повоєнна трансформація правоохоронної системи України потребує зміни самої логіки її інституційного розвитку: від нарощування організаційних структур і регуляторних процедур – до оцінювання їх функціональної необхідності та суспільної результативності.

Встановлено, що дублювання компетенцій, багаторівневість управління, фрагментарність інформаційної взаємодії та розпорошення відповідальності не лише збільшують ресурсну вартість державного управління, а й здатні знижувати його спроможність до своєчасного й відповідального реагування. Обґрунтовано доцільність покладення в основу повоєнної реформи принципу достатньої інституційної складності, відповідно до якого кожний організаційний рівень, компетенція, процедура та механізм координації мають виправдовувати своє існування додатковою публічною цінністю. Оптимізація за такого підходу означає не механічне скорочення правоохоронних інституцій, а усунення функціональної надмірності за одночасного збереження необхідних правових гарантій, контролю та підзвітності. Пропонуємо переорієнтувати модель правоохоронного управління на взаємопов'язані засади функціональної визначеності, організаційної дебюрократизації, цифрової інтеграції та персоніфікованої відповідальності. Принциповою формулою такого переходу має стати: менше адміністративної надмірності – без зменшення правових гарантій; менше дублювання – за більшої визначеності відповідальності; менше інституційної складності – за вищої спроможності держави. Отже, інституційну силу повоєнної держави доцільно вимірювати не масштабом її правоохоронного апарату, а здатністю забезпечувати правопорядок за мінімально необхідної організаційної складності та максимально можливої визначеності відповідальності. Саме перехід від управління структурами до управління результатом має стати одним із ключових принципів формування ефективної правоохоронної системи повоєнної України.

Література:

1. Hayek F. A. The Constitution of Liberty: The Definitive Edition / ed. by R. Hamowy. Chicago : University of Chicago Press, 2011. 688 p. URL: https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/C/bo9253956.html?
2. Mises L. von. Bureaucracy. New Haven : Yale University Press, 1944. 125 p.
3. Mises L. von. Human Action: A Treatise on Economics. The Scholar's Edition. Auburn, Alabama : Ludwig von Mises Institute, 1998. 912 p. URL: https://mises.org/library/book/human-action?
4. OECD. Public Administration in Ukraine: Assessment against the Principles of Public Administration. Paris : OECD Publishing, 2024. 212 p. DOI: 10.1787/078d08d4-en. URL: https://doi.org/10.1787/078d08d4-en?
5. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2018. № 31. Ст. 241. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19?
6. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19?

7. Розпорядження Кабінету Міністрів України Деякі питання реформування державного управління України від 21.07.2021 № 831-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80?
8. Указ Президента України Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки від 11.06.2021 № 231/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021?

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-668-6-31

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ: ВІД ПОТРЕБ БІЗНЕСУ ДО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ВИПУСКНИКА

Пухальська О. М.
викладач вищої категорії циклової комісії автоматизації та електроустаткування,
ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки «Українського державного університету науки і технологій»
м. Кам'янське, Україна

Манейло О. Ю.
викладач вищої категорії циклової комісії економічних дисциплін,
ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки «Українського державного університету науки і технологій»
м. Кам'янське, Україна

Чуфещук К. І.
викладач вищої категорії циклової комісії автоматизації та електроустаткування,
ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки «Українського державного університету науки і технологій»
м. Кам'янське, Україна

Динамічний розвиток цифрових технологій, автоматизації виробничих процесів та сучасних технологій проєктування і виготовлення продукції зумовлює необхідність постійного оновлення змісту професійної підготовки. Освітньо-професійна програма має не лише відповідати встановленим нормативним вимогам, а й забезпечувати формування компетентностей, актуальних для сучасного ринку праці.

Відповідно до Закону України «Про фахову передвищу освіту», освітньо-професійна програма визначає зміст підготовки здобувачів